

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fiorini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 1 galbenu cu porto postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se face numai pe cate 1 anu intregu. Se abonédia la Comitétulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domni co-lectori.

Nr. 11.

Brasiovu 1. Iuniu 1876.

Anulu IX.

Sumariu: De sub ruinele cetatiei lui Buddha in lun'a lui Maiu 1876. — Articiii militari (Urmare). — Documente historice din 1848 et 1849 (Urmare). — Bibliografia.

De sub ruinele cetatiei lui Buddha in lun'a lui Maiu 1876*).

Poporulu romanescu si poporulu secuiescu.

De multe ori amu cititu atatu in diuariile pe-riodice, catu si in brosiuri, apoi in istoriile scrise de magiari, cá poporulu secuiescu este celu mai bravu de pre faci'a pamentului, este belicosu, ospitale, muncitoriu, moralu si desteptu la mente preste mesura, éra poporulu romanescu e lasiu, ignoraintu, lenesiu, murdariu, betívu si reutatosu, apoi cá scienti'a nu ar intra in creerii lui nici tornata eu lecuti'a; totu atatea epitete culesse dein caldarea hostilitatii acelora, carii s'au dedatu a ne batjocori inaintea lumii ei-vilisate.

Pentru cá se póta face omulu distinctiune intre aceste dona popóra, debe cá se fi avutu de lucru si cu unulu si cu altulu celu pucinu mai multe luni; pentru-cá numai asia 'si póte face óre-care studiu psihologicu.

Vorba este si vorba se fia, cá precumu omu cu omu nu se potriveste, nece in moraluri, nece in datine, portari si insusiri, asia si natiunile diferu unele de altele in tóte apucaturele, intogmirile, datinele, insusirile si caracterele loru, cá ceriulu de pamentu.

Este lucru constatatu cá poporulu celu laudatu alu secuiloru 'si deriva originea dein neamulu celu mare si barbaru alu Huniloru, care a inceputu a lua lumea in capu inca pre la finea seclului primu dupa nascerea mantuitorului nostru Isusu Christosu.

Acestu neamu tñenendu-se de ras'a mongolica, este descrisú de catra celi mai multi istorici cu colorile cele mai urite, faci'a lui si fora de aceea, fiendu hida, diforma, hunii inca in traged'a loru teneretie 'si taliá si spintecá obradiele pre mai multe locuri, cá asia barb'a mustetiele se nu póta cresce regulatu, cá cu atatu se devina mai spaimentatori; ei

*) Gautama Buddha a fostu celu d'intaii insielatoriu pre terenulu religionariu, pentru cá s'a declaratú de filiu alu lui Wisnu, si apoi prin minciun'a acésta i-a succesu a forma sect'a Buddhaisiloru.

Buddha s'a numitu si fratele lui Atila si de aci cetate Buddha = Buddvár.

se imbracă in piei de sióreci de padure, care imbracaminte nici diua nici nóptea nu o lepeda de pre trupu, pana candú nu era pline de insecte, si pana candu nu cadé in bucati sdrantiuróse de pre trupulu loru.

Nutrementulu loru constá din radacine si carne cruda, care o fragediá pre spinarea calului, calarindu mai multa tempu pre ea.

De pre cai nu descalecá nici un'a data, bea, mancá, dormea, totu d'a un'a in spinarea calului; delibertiunile loru de ori si ce natura le indeplinea asemenea calare, de aceea si predilectiunea secuiloru de astadi intru avutia de cai.

Dupa sfarimarea imperiului lui Atil'a pre la an. 451 si dupa mórtea acestui sbiciu alu lui D-dieu, templata pre la anulu 453 poporulu huniloru imprasciendu-se cá farin'a orbiloru, o parte dein elu s'au asiediatu in codrii Carpatiloru de catra resaritu, si amestecandu-se cu popórale aci locuito're, au traitu pana la venirea magiariloru, cari nu suntu alta decatu éra o ramura dein rass'a mongolica, si atunci ii aflamu mai intaiu in concertulu popóraloru sub nume de secu.

Pucinu tempu de candu sórtea m'au aruncatu aci in districtulu secuiescu, am observatu, cá me afliu intre unu poporu, care atatu dupa fisonomia, catu si dupa caracterulu lui me face a crede, cá nu mai locuiescu in dulcea mea patria strabuna, ci de parte in afundulu Chinei, in desierturile Caramaniei, séu de a longulu riului Oxus, unde fantastulu scrietoriu magiaru Vida János viscudia de 32 regate magiare, si dela carii Alesandru celu mare regele Macedoniei, reintorcundu-se dein bellulu seu celu mare intreprinsu contra popóraloru Indiei, ajungundu la inbinarea riuriloru Akesiue si Hydaspes, batendu una cetate magiara, au primitu cea d'antafia plaga aprópe mortala, pentru-cá, dupa cum dice jupanulu de Vida János, acestu poporu alu magiariloru preferindu mai bine a se lupta pre mórte si viétia, cu cuceritoriulu lumii, nevolindu a i se supune, au radicatu arm'a si au infrantu pe Alesandru*).

*) E de observatu, cá Alesandru celu mare fiendu silitu dupa vorbirea belliducelui seu Kónos, care i o au adresatu

Diu'a pasciloru dein 16/4 Aprile a. c., care acumu pentru prim'a data amu fostu nenorocitu a o ajunge si petrece in midioloculu poporului secuiescu, m'a intaritu si mai multu in credintia, cá aci am de a face cu unu poporu, ale carui datine si moraluri nu suntu europene, ale carui apucaturi se potu reduce afundu in intunereculu omenimei, acele sunt pastrate la ei, de candu alergau pre pamentulu Bactriei cá nescé selbatici fora asiediementu; pentru-cá pre la mediu de nópte spre diu'a pasciloru, in locu de a astepta cu pietate cá ori si care altu poporu crestinu, reversarea acelei dile, care ne reamintescé invierea salvatorului nostru Isusu Christosu, ómenii nededati cu asemenea alaiu (precumu n'amu fostu si nu sum io) se destépta de odata, cá loculu unde ne aflamu este cutrieratu de unu toiu si vuietu de trambitia, puseature de pistóle si de pusce pre totu momentulu si pre tóte stradele, catu ti-se pare cá esti intru uná fortarétiá bombardata dein 300 guri de tunuri, audi sberate si urlete cá cumu aru navali cu inversiunare inimicii asupra inimicului, audi tropote de cai pre tóte stradele, cá cum aru porni unu regiméntu de cavaleria in ataculu celu mai teribile, si intrebandu pre óre care vecinu, pre care abea ai apucatu alu cunósce, cá ce turburare se intempla? 'ti raspunde cu navitate: da nu scii cá juní, barbati si betrani esu afora la otaru, cá se-lu incungiuire si se se lupte cu strigoi si vercolacii, carii au datin'a a ne aduce in prapaste. Vei vedea la demanétiá, candu se voru reintórce, cá ce lucrú minunatu voru se face, nu ai vediutu de candu esci asia ceva!

Vorb'a vecinului me aduce si pre mene in óre-care curiositate estraordinaria, grabescu si me imbracu, esu pe strada, si vedu si audu o multime de ómeni urlandu, cá cum arú fi intratu o turma de lupi in lun'a lui Decembre, si mai tardiu me pricepu cá acelu alaiu grabesce a esi dein cetate; de acea eram pre aci se me reintorcu acasa, dara aducéndu-mi amente cá preotulu romanescu, care fia disu intre noi, nu are nece cantoru, nece fetu si nece baremi 3 poporení aci in locu, inca se va fi desteptatu si va celebra si elu sant'a inviere, m'am dusu la elu, si densulu vediendu-me cu mare bucuria imi dise: celu pucinu acum vom celebra invierea, si domniata asia i cá 'mi vei servi de cantoru, la ceea ce eu cu placere me oferiiu.

Asia dara celebraramu sant'a inviere ambii, luaiu pasoi, si era pre aci se me reintorcu catra casa in cugetu de a me imbraca in vestmentu serbatorescu, cá nu multu dupa aceea reintorcédu-me la baserica se

in numele armatei a se reintórce dela tiermurii riului Hyphasis, nu au avutu a se lupta cu magiarii la imbinarea riu-riiloru Akesine si Hydaspes, ci cu Malii, unu poporu indicu, pentru-cá poporulu magiaru nici cá au fostu cunoscutu pana atunci la vreunu istoricu, prin urmare jupanulu Vida János este in aberratiune. La elu precumu se vede, totu ce este viu pre faci'a pamentului este magiaru!

cantu Christosu a inviatu, si se indeplinescu tóte cate se ceru dela unu cantoru intru o serbatóre atatu de mare; dara bunulu preotu, care de 30 ani mai bene servesce aci si traiesce cá unu eremitu, cum amu dice numai dein indurarea lui Dumnedieu, imi dise: nu te grabi, indata vei vedea ce nu ai mai vediutu; te vei mira si vei judeca catu e de mare cultur'a secuiesca, si apoi poti merge la cartieru, cá-ci eu si fora de aceea nu incepu cultulu divinú pana catra 10 óre, pentru cá numai pre acelu tempu mi se aduna credintiosii de prin sate si dein departare.

Cunoscému mai dinainte impregiurarile cele triste ale romaniloru de pe aci; siediuramu asiadara ambii in conversatiune, ascultaiu tanguirile acestui barbatu demnu alu natiunei nóstre, care ar fi meritatu de multu o sórte mai buna, ascultaiu lamentarile aceluia, care de 3 decenii se lupta pentru sustienerea cator-va mii de romani in credinti'a stramosiloru nostri, pentru-cá limb'a romanésca nu o vorbescu, nu o precepu nici de pomana, predicele in baserica si la in-mormentari trebue se li se face in limb'a magiara, pentru-cá alt-cumu aru uitá cu totulú cá suntu de religiunea romanésca; luaiu scire si despre aceea cá nioi cartile necesarie in baseric'a nóstra nu le are, pentru cá cele care se afla, suntu atatu de sdren-tiuróse, de eu in diu'a pasciloru am fostu silitu se cetescu apostolulu dela duminec'a Tomi, éra preotulu cantá ecteniile de rostu, pentru-cá molitevniculú e atatu de folositu, catu cadu foile dein elu in bucati in tóte partile; baseric'a este aprópe o ruina; bunulu preotu insusi cu man'a i propria a mai batutu cateva sindile cá se nu petrunda plóia chiaru asupra altariului; turnurelulu cu cele doua clopotiele cá ulceele, se legana in tóte partile, preotulu, vréu se spunu adevératu, dlu protopopu, e totudeunadata si clopotariu, dara se teme a le trage prea tare, cá-ci e in periclu cá se'lu omóra, pentru-cá cadu de multe ori dein crestatori, pavimentulu dein baserica e atatu de putredu, catu ti se pare cá calci pre muschiu; cu unu cuventu, o stare deplorabila, care nu se póte delatura fora unu ajutoriu in bani, celu pucinu de 300 fl. v. a.

Románii dein satele de prin impregiuru, carii suntu atatu de sporadici, nu au nici zelulu nici poterea de a se ingrigí pentru ameliorarea acestorú lipse; ei numai atata sciu cá suntu romani, dara cá au fostu siliti din mosi de stramosi a'si parasi limb'a si a vorbi numai unguresce, cá-ci a vorbi pre aci romanescé, insemnédiá a te joca cu viéti'a.

In desiertu s'ar mira cineva si ar intreba, cá cum se póte cá romanii se nu scia romanescé. Eu m'am convinsu despre acésta cu pré multa dorere de anima; apoi episcopii se pare cá nu au amblatu in visitatiune canonica pre aci de candu'i postulu!

Si cá se nu trecu preste acestu obiectu atatu de importantu pentru noi si natiunea romana, fora de a ve spune cum s'au magiarisatu atat'a suma de

romani, iarta'mi iubite lectorule, cá si pana candu asiu reveni asupra obiectului care mi'lu amu propusu, se'ti vorbescu pucinelu asupra vietiei romaniloru dein pamentulu secuiescu, si in specie asupra unoru colonisti dein passulu Ghimesiu, carii astadi sub nume de „Ciangai“ — inainte de asta numai cu 50—60 ani au fostu colonisati acolo dein comun'a Feleacu nu departe de Hasifaleni si dein comun'a Vulcani, apoi mai multe alte comune romanesci deiu scaunulu Sighisórei, alu Coalmului si dein comitatulu Albei superióre. Aceia candu iau colonisatu, au fostu romani curati si neincrunatati cu sange secuiescu, pas-trandu'si pana atunci religiunea stramosiasca romanésca; astadi inse suntu magiario-secui-ciangai, pentru cá nu sciu nici unu cuventu romanescu, professeadia religiunea romano-catolica, si numai portulu si datinele cele vechi romane i mai denóta de romani.

Cum au devenitu acestia magiario-secui-ciangai, éta pe scurtu totu istoriculu.

Intru una de dile vediendu mai multi ómeni de acestu soiú trecundu prin orasielulu de unde scriu aceste linii, mi se parú cá vedu nisece romani. — Anim'a 'mi tresari la vederea acestora, pentru-cá cugetamu cá voiu mai poté vorbi cu cineva si vre-o vorba romanésca, si numai decatu i agraiúu in limb'a romana: De unde sunteti bade si unde mergeti? Dara catu 'mi fu de amara dorerea, candu acesti ómeni cu caciula romanésca mi respunsera: „nem vagyunk mi oláhok, csak apáink voltak az, de mi már nem vagyunk“ nu suntemu noi romani, numai parentii nostri au fostu romani, dara noi nu mai suntemu. Intrebaiu asia-dara pe unulu d'intre ei, cá cumu ilu chiama, si'mi respunse Opra Ferencz, Uram!

Pre acésta replicandu'i cá pronumele lui ilu arata a fi romanu, si pentru ce nega adevéru, 'mi dise mai incetisioru cá se nu'lu auda ceialti, dara totu in limb'a magiara: Pre langa tóte aceste domnule, eu nu sum romanu; éta pre tatalu meu pre care'lu chiama Opra (Oprea) Constantinu, vorbesce cu elu in limb'a romanésca, cá-ci elu mai scie ceva, dara baga de seama cá se nu te audia cei alalti consoci ai nostri; vorbiti unde-va intre 4 ochi, pentru-cá altu-cum noi reintornandu-ne acasa, amu dato de reu; preotulu nostru si antistia nóstra ni-ar osendi fórté greu!

Nu fortiaiu lucrulu mai departe, dara 'i invitaiu cá se vena cu mine la ospetari'a vecina, unde se afla una sasca dein Brasiovu cá ospetarésa, o muiere de omenia, unde abatu si romani si sasi candu venu ací la terguri.

Ací intrandu in un'a odaia amu luatú pre Oprea Constantinu si pre fetiorulu lui cu mene, si-amu cerutu unu pocalu de vinu, si apoi iamú intrebatu despre viéti'a loru, si despre metamorfosarea dein romani de religiunea gr. orientala in magiario-secui-ciangai de religiunea romano-catolica, si éta ce'mi enarra betranulu Oprea Constantinu, omu trecutú preste 80 ani, dara inca in putere vigorósa.

Dupa venirea imperatului Franciscu*) la vre-o 2—3 ani, amu fostu redicati dein comun'a Feleacu de odata 28 familii, tóte romane, cam pre atatea dein comuna Vulcani si de 3—4 ori mai multe de prin alte sate dein apropierea celoru de susú, sub cuventu cá au se ne dea in altu tienutu locuri mai bune si mai multe spre cultivare, si sub cuventu cá nu vomu fi asia tare robiti cá sub domnii carora apartinému pana atuncia, apoi cá avemú trebuintia se ne mai imbunatatimu starea, pentru-cá dein caus'a fómetei precedente deveniramú de totu seraci, si apoi amu fostu transpusi si si impartiti cu locuintiele printre secui in pasulu Ghimesiu, de unde emigrase poporulu in Moldavi'a, prin comunele Ghimesiulaca, Costelicu si altele.

Dupa vre o cati-va ani de locuintia, de odata ni se demandá si chiárú atuncia candu ne portamu cu cugetulu a ne zidi una basericutia si a ne aduce vre-unu preotu de religiunea nóstra, cá se mergemu la baseric'a catholica; lemnulu care ni'lu strinsesemu pentru baserica, ni se confiscá, si ni se spuse verde, se nu mai cutediamu a ne roga lui Domnedieú romanescce, cá-ci noi traimu pre pamentu secuiescu; se nu ne mai intielegemu unii cu altii in limb'a care o mai vorbiamu pana atunci, sub grea pedépsa trupésca si sub amerintiarea confiscarei averiloru nóstre pe care ni le castigaseramu.

Asta sila ce ni se impuse indemná pre multi dintre cei colonisati acolo a trece preste confiniele vecine in Moldavi'a; dara amaru de noi, cá si de acolo fuseramu isgoniti, si legati cu lantiulu la gútu amu fostu reindrumati éra preste granitia aici in loculu unde locuimu astadi.

Ací ajungundu cá vai de noi, acum fora óre-care avere mobila, fuseramu trasi in butucu, legati fedelesiu, flamenditi cu dítele, apoi batuti cu betie pana la mórté. Eu Domnule inca amu fostu unulu care amu suferitu 50 de lovituru, dupa ce nu mancasemu 4 dile.

Sub cuventu cá déca vomu accepta limb'a magiara pre care acum o vorbiam cei mai multi bini-sioru, si vomu merge la baseric'a catholica, si se promise iertare, pamentu si modu de vetiure, si nici una vexare, éra la dein contra, copiii nostri ne va fi iertatu a'i bótediá, mortii nu se voru primu a fi ingropati in óre-care cimiteriu, clopotele dela baserica nu va fi iertatu a se trage si pentru noi, pamentulu care'lu aveamu spre cultivare ni se va lua, casele, care ni le facuseramu se voru arde. Toti cati amu fostu colonisati acolo, deveniramú pre incetulu secui, si fiendu-cá ne tragemú dein natiunea romana, ne numescu astadi in forma de bajocura cá se ne distinga de ceialalti secui, ciangai (csangó**)

*) In vér'a anului 1817.

Red.

**) Éta unu obiectu care merita a fi studiatu cu profunditate, éta adevératulu intielesu alu numelui csangó esprimatú in limb'a „chino-secuiesca, adeca secuui facuti prin fortia dein alte nationalitati si in specie dein romani.

la cei mai multi deintre noi, ne schimbarea chiaru si pronumele, numindu pre verulu meu Vâlciorénu „Pataki“ pre Savu „Szavuj“ pre Albu „Fehér“ pre Drumariu „Utaszi“ apoi pre cei mai multi cu delaturarea pronumelui originalu numindu'i „János, András, Gyurka, Pál etc. adeca Andreiu fetiorulu lui Ioanu, Paulu fetiorulu lui George si altele.

Asia amu devenitu cu totii ciangai, si numai pucini dintre noi mai scimu ceva romanesce. Eu Oprea Constantinu, pre candu amu mersu cu tat'a, mam'a, 2 frati si o sora a mea, care éra mai mici decatu mine, sciamu numai romanesce, eramu trecutulu de 20 ani; astadi inse amu mai uitatu limb'a stramosiloru mei, de sila, de nevoia mai de totu, cu copii mei inca nu amu cutediatu a vorbi romanesce, pentru cà si de muiere 'mi a datu o secuianca reaca o sierpóica, care candu me vedea cà facu cruce cà romanii, adeca dela umerulu dreptu càtra stangulu, luá cutítulu si'mi dicea „megint csinálsz a féle kutya oláh keresztet, mindjárt keresztül szurlak.

(Va urma.)

Organisarea sistemului militariu alu Romaniei.

Istori'a armatei e strinsu legata cu istori'a patriei nóstre.

Bataliile dela Rovine, Racova, Resboieni si Calugareni ne dovedescu in destulu, cà romanii nu'si pastrara independinti'a si nationalitatea, decatu prin poterea armeloru.

Mircea fù celu intaiu ce organisà o armata permanenta pe la finele secolului alu XIV., Stefanu V. indatorà pre toti locuitorii, sub pedéps'a mortii, a porta arme si a se esercita cu densele. Petru Raresiu urmà ideiloru tatalui séu, cautandu a intretinea in óstea lui disciplina, si mai incóce Mihaiu, spre interesu pre capitaniu lui in aপরার face facia impregiariloru indatorandu'i a se viia cu

cu mesura momentanu folosire care aduse triste rezultate mai tardiu.

Cu unu cuventu, toti domnii tempului, carii ilustrara natiunea, fura acei ce sciura a intretinea in armatele loru disciplina si a pastra in natiune spiritulu militariu.

Cronicarii epoeci, descriu pe romani ca populu celu mai belicosu alu tempului, si negresitu nenumeratele lupte, ce tinura cu vecinii indieciti decatu densii, justifica in destulu acésta apretiare.

In fine, resfoindu paginile istoriei nóstre, vedemu cà pe candu principatele erau in culmea poterei loru, in timpii de marire ai romaniloru, armat'a in fia-care principatu avea unu efectivu destulu de numerosu.

Balacescu ne spune, dupa cronicarii epoeci, cà armat'a Moldovei in dilele marirei sale se urcá la

40,000 moldoveni si la 14,000 streini, nemti, casaci, serbi, bulgari, albanesi si greci.

Armat'a Romaniei asemenea, nesocotindu-se banatulu Craiovei, avea unu efectivu de 16,000 de ómeni; mai adaoga si militiile impartite in 13 capitaniu, corespondente celoru 13 districte din Romani'a mare, mai adaoga si contingentulu banului Craiovei care, cà vasalu domnului, era datoriu se'si dea partea sa de óste, si ajungemu la o cifra de 30,000.

Cifre respectabile, carii invederédia indestulu, catu de bine intielegeau stramosii nostrii, in ce consta adeverat'a potere a unui statu.

Ei sciau fórte bene, cà sorgintea poterei reale era temeinic'a organisare si disciplinare a armatei, si cà numai prin barbatia si curagiu poteau se resiste órdeloru streine ce cantau se supuie tiér'a.

Dara nenumeratele lupte pentru tronul, slabira natiunea, si rapacitatea domniloru fanarioti stinse in ea ori-ce germine de nationalitate si de spiritu militariu.

Óstea romana din nationala deveni mercenaria, elementulu strainu incepù a se introduce intr'ens'a, si cu tempulu ea se stinse cu deseversire, inlocuindu-se printr'o mica garda a domnului.

Astu-feliu pamentulu patriei, remase prada celui intaiu venitu. Nici proprietate, nici familii, nici chiaru tronulu, nimicu nu mai potura fi garantate, si osemintele eroiciloru nostri strabuni fura umilite si calcate in pitióre nepedepsitu de trufi'a strainului.

Dara cu pierderea celoru avute fia-care simti in inim'a lui rusinea umilintiei; schinteia nationala incepù a resari éra dupa atatea suferintie; ea crescù si isbucni in anulu 1821 prin Tudoru Vladimirescu.

Regulamentulu din 1831 puse Romani'a pe o noua cale; dara jugulu era inca apasatoriu; viéti'a ii era inca chimerica.

Conventiunea in fine din 24 Augustu 1858 statornici si recunoscù nationalitatea romana. Unirea chiaru, obiectulu de cugetare alu mariloru nostri principi din secolulu alu XVI. si alu XVII., se realisa; tiér'a dete inca odata semnu de viéti'a, si Romani'a si Moldov'a unite intr'unu singuru statu, isi redobandira autonomi'a si drepturile trecute, déca nu tóte, dara celu pucinu intrara pe calea mantuirei loru viitóre.

Acestea fura in scurtu fasele prin care trecù Romani'a si armat'a ei dela inceputu si pana in dilele nóstre. Fia-care din noi a cetitu cu oróre timpii de decadenti'a, si fia-care voimu se scuturamu tierin'a acestui trecutulu spaimentatoriu, spre a intra regenerati in nou'a cale deschisa de conventiune.

Deosebimu in istori'a patriei nóstre doue perióde: una de prosperitate si cealalta de decadere. Causele cari adusera decaderea romaniloru, produse si nimicirea armatei, séu mai bine, armat'a slabita, patri'a cadid.

Acestu adeveru ne fu fatalu; fia-care pagina a istoriei nóstre e plina de acestu invetiementu, si déca

trecutul său suvenirile istorice ale unei națiuni, sunt religioasă ei prezenta; aceste suvenire ne îndovedește că prea puțin gresialele strabune, spre a mai putea cădea într'ensele.

Din nefericire însă, că și prizonierul ce scapa dintr'o carcere întunecată se uimesce la vederea luminei, așa și noi, esiti din umilitatea pozițiune din trecut, fara nici unu sacrificiu, ne ametiramu necugetandu îndata seriosu la cauzele ce ne facura se cademu, spre a le combate și a le departa pentru totu-deuna.

Patru ani trecura și nici o mesura nu se luă pentru întărirea noiei României, nimic care se faca imposibilu pentru totu-deun'a întorcerea umilității noastre trecut, și cu toate acestea în combinațiunile politice, ideea dării în schimb pentru Venetia sau Polonia a fost pronunțată și scrisă în mai multe rânduri.

Astăzi însă din norocire cestiunea organizării sistemului militar al țării sau armarea, după presiunea diaristilor se puse pe tapet. Târziu sau nu, impregiurările viitoare o voru dovedi-o, noi actualmente nu ne putem decatu feliță, că această mare idee care singura numai e menita a consolidă statulu, e pe drumu d'a se realiză.

Că romanu și militarul interesat directu într'această cestiune, viu și eu fara ostentațiune a mi emite ideile; credindu că această opera departe de perfecțiune, poate aduce vre-o schinteia și facilita catu de puțin lucrarea aceluora ce sunt chemati a pune bazele întăririi noastre nationale.

Organizarea sistemului nostru militar o vomu considera-o din întreitulu punctu de vedere, geograficu, statisticu și politicu; adeca vomu ținea seama de natura frontariilor și felulu terimului, de resursele în populațiune în bani; de gradulu de dezvoltare alu spiritului militar în țiera, și în fine de pozițiunea politica sau de relațiunile noastre esteriore.

Din aceste considerante vomu deduce în urma organizarea puterii armate a romanilor.

Consideratiuni geografice.

România e formată în cea mai mare parte de o zona de pământ, înfășurată de Carpați și Danubiu pe o lățime medie de 10—12 poste și pe o lungime de 60.

Pozițiunea frontariilor sale e astu-feliu, în catu cea mai mare parte din punctele ei sunt departe de centru, prin urmare greu de apărat. Capitala e prea aproape de frontiera mai ales de Danubiu; singura linie de apărare e Argeșulu, unu foarte micu obstacolu care se poate chiaru evita de catra o armata ce aru veni dela gura lui, dela Oltenia.

Carpații în adevăru sunt unu obstacolu naturalu destulu de însemnatu; dara prezenta unu prea mare numeru de defileuri, prin care o armata aru putea trece, prin urmare, unu prea mare numeru de puncte de apărat.

Danubiulu că mare fluviu e unu obstacolu na-

turalu, destulu de însemnatu, desu mai puțin decatu muntii; dara poate fi consideratu că o bună frontieră a unu stat; sierpindu însă mai în totu lungulu țării, prezenta o înfinitate de puncturi de trecere, cari mai toate sunt dominate de malul vecin, și prin urmare e foarte greu de apărat în contra unei armate ce aru voi se luă trece (dovada campania Rusiei din anul 1854—1855 și istoria noastră trecută). Strabunii nostri întielesera foarte bene acestu desavantaj și nici odata nu cautara a disputa turcilor trecerea Danubiulu; radiemandu-se însă pe unu obstacolu din intrulu țării, ei isbutira adesea a i înfrange.

În resumat, frontiera nordulu e unu însemnatu obstacolu naturalu, dara care trebuie apărat prin multe puncturi. Frontiera spre sud și apus desu formată de unu mare fluviu; înfinitatea însă a punctelor de trecere o facu imposibila de apărat în tota întinderea ei.

Frontiera spre Est e formată în mica parte de Marea Neagră, obstacolu destulu de avantajos; dara restulu nu e decatu o linie politica nedeterminată în mare parte prin nici unu obstacolu naturalu; astu-feliu în catu o armată ce aru opera din partea Ostulu, ne aru sili a parasi, chiaru dela începutulu campaniei, toate partile de dincolo de Prutu.

Acastă e dara în resumat starea frontariilor noastre. Oare interiorulu țării e mai avantajos pentru apărare? prezenta elu destule obstacole naturale pe care se ne putem sprigini la casu de invasiune? Eta o cestiune greu de resolvatu așa de repede. Înainte de a ne da celu din urma cuventu, aru trebui unu studiu profundu de geografia patriei noastre. Aruncandu însă o privire generală asupra României, vedemu că cea mai mare parte dintr'ensa, două a trei a e în campania. Lasandu de o parte regiunea muntoasă, singurele obstacole naturale ce putem întemina sunt: cursurile de apă și pădurile.

Cele dintăiu sunt destule de numeroase; dara ape torentiale, în mare parte, n'au mai în totu cursulu anulu decatu o adencime foarte neînsemnată; numai primăveră și toamnă devinu prin ploa considerabile, și atunci în adevăru potu servi că obstacole naturale în contra unei armate de invasiune; dara în câteva zile revenindu érași în starea normală, se potu trece prin vaduri mai pe totu lungulu lor.

Alara dara din câteva cursuri de apă, precumu Siretulu, Argeșulu, Oltulu etc.; toate celelalte nu potu avea o mare însemnatate în operațiunile militare; cu toate acestea istoria ne arata câteva casuri, candu chiaru aceste ape au adusu mari avantajuri romanilor.

Batalia lui Mateiu Basarabă cu tătarii la Telejenu ne poate servi de exemplu.

Se venimu acum la a două categoria de obstacole naturale ce putem întemina în câmpia: pădurile.

De multu tempu încă pădurile, cari în vechime jucara unu așa mare rol în istoria noastră militară,

au inceputu a se impucina. Desvoltarea agriculturii, prin cresterea populatiunii, necesită negresitu acésta schimbare.

Astu-feliu positiunea dela Calugareni, care servi de termopile romaniloru in campani'a dela 1596; astadi n'aru mai potea avea aceeași insemnatate strategica, care facu cá 16.000 de romani se póta infrange o armata de 200.000 de turci.

E necontestatu, cá un'a din cauzele cari facura cá strabunii nostri se póta reziste cu avantaju in atatea renduri in contra nenumeratiloru inimizii ai tiei, fura padurile care o acopereau mai in tóta intenderea ei.

Padurile luncei Barladulu la batali'a dela Racoava; prapadirea poloniloru la codrulu Cosminului si a tatariloru la Lipniti in Moldov'a; Calugareni; campani'a lui Tiepesiu in contra lui Mahomedu II. la anulu 1461 in Romani'a; tóte acestea suntu átatea esemple cari ne invederédia rolulu ce aceste obstacole naturale jucara in vechime si avantajulu ce dete strabuniloru nostri, carii sciura a profita de densele.

Astadi inse aceste obstacole au inceputu a disparea si pucinele paduri remase (nu vorbescu de cele din regiunea muntósa), suntu de o mica insemnatate.

Interiorulu patriei nóstre dara, consideratu din punctulu de vedere militariu, ne presenta unu teatru de operatiuni deschisu, in cea mai mare parte, fara obstacolé naturale care s'o faca cá Elveti'a séu cá unu altu statu muntosu greu de strabatutu.

Desi considerata din partea Ostului séu a Vestului Romani'a potemu dice cá e bine conditionata pentru defensiva, cá-ci presinta o serie de linii de aparare insemnate prin cursurile de apa ce o strabatu in tóta intenderea ei dela Carpati spre Danubiu; dara ea perde din acestu pretiosu avantaju prin pucina insemnata a multora din acele cursuri de apa, cari mai in totu cursulu anului nu potu fi considerate cá obstacole.

Negresitu aceste cursuri de apa combinate cu unu sistemu de obstacole artificiale bine nemerite ar potea face din patri'a nóstra o tíera greu de strabatutu pentru o armata de invasiune.

La finitulu acestui articolu vomu tracta si cesitiunea complectarii sistemului militariu printr'unu sistemu de fortaretie si puncturi intarite.

Constatamu cá patri'a nóstra actualmente nu este unu statu care se se póta apará prin positiunea lui geografica, cá Serbi'a, Elveti'a, Montenegrulu etc. barbati'a locuitoriloru si o buna organizare militara, trebuie dara se viia se inlocuiesca lips'a de intariri naturale séu artificiale in care ne aflamu.

Consideratiuni statistice.

Se lasamu de o parte geografi'a patriei nóstre despre care aru fi multe de disu si pentru care unu studiu maturu si indelungu aru fi neaparatu, si se venim la resursele tiei nóstre.

Romani'a are o populatiune de 4,500,000 locuitori pe o intendere de 3,600 mile geografice patrate.

Facundu dara raportulu intinderei pamentului cu populatiunea, gasimu in terminu mediu, pentru o mila geografica de 1250 locuitori; cifra fórté minima in raportu cu celelalte staturi din Occidentu.

Territoriulu patriei nóstre e fórté intensu in raportu cu populatiunea, si acésta disproporie, cá se dicu asia, intre populatiune si pamentu, e unu mare inconvenientu consideratu din punctulu de vedere militariu.

Resursele actuale ale statului suntu de 150,000,000 lei; dintr'acésta suma trebuie se se intretie tóte serviciurile publice si se se creeze totu ce lipsesce intr'o tíera care acum incepe a se organizá.

Cifr'a venituriloru e dara fórté minima in raportu cu celelalte staturi si economistii chiamati a crea resursele aru trebui se cugete seriosu la imbunatatirea ei, fara de care nimicu nu se póte face.

In tóte statele europene, proporti'a intre armata si populatiune variédia intre cifrele de $\frac{1}{100}$ — $\frac{1}{60}$ in tempii ordinari si pana la $\frac{1}{27}$ la casu de resbelu. Proporti'a la noi intre armata si populatiune nu e nici $\frac{1}{200}$, si acésta se intielege fórté bine, candu vedemu cá Belgi'a si Oland'a cu o populatiune mai pre diumetate catu a nóstra intretienu unu efectivu activu de 80—120 de mii de ómeni.

Nu voiescu se dicu printr'acésta, cá de indata se crescemu efectivulu armatei la proportiile cerute de numerulu populatiei si mai alesu de intenderea fruntariiloru; nu, acésta aru fi imposibilu, armatele nu se potu improvisá cá o ideia; dara érase se recunóscemu acestu adeveru, acésta necesitate, si fia-care pasu alu tempului se aduca o noua taria statului prin adaogerea puterii publice.

Se nu ne facemu ilusiuni, pe catu tempu patri'a nóstra nu va fi in stare se atarne catu de pucinu in balanti'a evenimentelor, pe catu tempu nu vomu potea avea si noi o vointia in limitele drepturiloru nóstre; pana atunci se nu ne credemu o nátiune, ci se ne plecamu capulu, cá in trecutu vointiei strainului, chiaru candu drepturile nóstre voru fi calcate séu necunoscute.

Ce? óre tempii suntu atatu de inaintati, óre civilisatiunea e asia de departe, in catu resbelulu, acestu reu absolutu in ordinea sociala recunoscutu de toti, se devina imposibilu? Óre statele laturasié, desarmédia si impucinédia ele armatele spre a miciora cheltuelele publice si a da o mai mare desvoltare celoru-lalte institutiuni civile; séu se pregatescu fia-care pentru or'a pericolului?

Negresitu, dreptulu este o putere morala destulu de insemnata; dara fórté adesea elu are trebuintia de a fi garantatu séu spriginitu.

Si pentru ce noi romanii se nu recunóscemu acestu adeveru? tristele invatieminte ale trecutului nu ne suntu óre de ajunsu?

Óre astadi candu Damnedieulu parintiloru nostri

a voitu se reintramu éراسى in rendulu natiuniloru, candu inbetraniti in nefericiri suntemu chiamati a misca si scutura tierin'a trecutului; voimu se stamu in paralisia presentandu lumei civilisate tabloulú unui populu imbetraniu in coruptiuni si fara nici unu sucu de viétia intr'ensulu?

Nu nici decum, avemu trebuintia de a ne desvolta institutiunile si spiritulu militariu, cà-ci avemu trebuintia de viétia nationala, si nimicu nu o póte tiené, decatu o buna organisare militara.

Actualele resurse financiare inse nu ne permitu a adaoge armata, póte dice cineva; dara aceste resurse trebuescu marite, si in casulu acesta se facu contributiuni, imprumuturi nationale, si fia-care cetatiénu e datoriu se depue obolulu séu pe altariulu patriei.

S'au facutu contributiuni in tíera pentru poloni, si nu se va gasi nimeni care se contribue pentru intarirea nationalitatiei nóstre? — Istori'a ne spune cà ori si candu unu statu séu o natiune si-au imbunatitu sórtea, au fostu prin sacrificiuri de bani si de sange. O natiune care nu e in stare se faca asemenea sacrificiuri, acea natiune e degenerata, nù merita a vietuú.

Dara se lasamu simtiementulu si se venimu la cestiunea ce ne amu propusu a tracta, si care trebuie se ne preocupe actualmente.

Pana aci constataramu cà puterea publica a Romaniei e fórté mica in raportu cu proportiunile stabilite ca norma in tóte staturile între populatiune si armata; se vedemu acum, déca resursele interióre ale statului suntu de natura a o justifica si a o compensa.

Resultatulu cercetariloru nóstre e cu totulu contrariu.

Romani'a n'are in interiorulu ei nici unu punctu intaritu, nici unu terimu pregatitu de mai inainte, pe care armata nóstra mica in numeru se se póta sprigini in contr'a unui inamicu mai numerosu; afara de acésta lipsa de càli de comunicatiune vine de mai adaoga unu inconvenientu celoru degiá. enumerate, prin dificultatea in care e guvernulu de a'si potea concentra repede armata intr'unu punctu óre-care alu teritoriului.

Acestu inconvenientu e unulu din cele mai mari. Art'a militara in dilele nóstre au ajunsu, in mare parte, a fi o combinatiune de tempu, spatiu si iutime.

O armata, care la unu momentu datu, isi póte concentra repede tóte elementele sale risipite, aceea armata póte esecuta negresitu combinatii strategice indrasnetie, póte lupta cu avantajiu in contra unui inamicu mai numerosu.

Campani'a Italiei din 1859, e unu esemplu vederatu de marele avantajiu alu caliloru de comunicatie in art'a militara, si campani'a Crimeei, o dovada mai multu de marele iuconvenientu alu lipsei acestoru càli.

* Facerea unei càli ferate, aru fi adusu negresitu

nu numai resultaturi mari in privinti'a desvoltarei agriculturii, industriei si a comerçului; dara ne-aru fi adaogatu midiolócele de resistentia, aru fi datu Romaniei unu avantajiu necalculabilu diu punctulu de vedere militariu.

Candu Romani'a va fi strabatuta in tóta intendera ei de asemenea midiolóce de comunicatie, negresitu si necesitatea unei numeróse armate s'aru impucina; pana atunci inse acésta nécessitate esista si nu potemu esí de aci.

Dara se lasamu de o parte partea materiala a resurselorú nóstre interióre si se venimu la partea morala, la spiritulu natiunei. Aceste cestiuni se potu tracta fórté pe largu; altii mai competenti, le voru desvolta la tempu; scopulu meu nu este decatu a le invedera, marginindu-me intr'unu cadru, catu se póte mai restrinsu.

Doze secole de amortire, necontentite invasiuni si ocupatiuni straine, lips'a de ori-ce actiune, de ori-ce semnu de viétia din parte-ne; recira in populatiune simtiementele cele nobile, de iubire de patria si de libertate.

Invetiatu a trai sub unu jugu mai multu coruptoru decatu apesatoru, lipsitu de fapte care se'i aprindia sentimentulu nationalu si de o istorie care se'i invederedie trecutulu; romanulu se molesí, se corupse in mare parte. Unu simtiementu de neincredere, resultatu alu gubernelorú trecute, îi inghetia anim'a caduata in stoicismu.

Simtiementulu de independintia, asia de bine descrisu de dn. Nicolae Balcescu in istori'a lui Mihaiu Vitédiulu prin fras'a . . . „Ei sciau catu suntu de pucini pe lenga dusmani, dara credinciosi infocati, anim'a lorú ardea de dorintia de a'si da viéti'a pentru patria si lege si d'a meritá cupun'a martiriloru.

Acestu simtiementu care puse pe strabunii nostri in stare de a sustiené atatea lupte cu inimizii indieciti decatu densii; astadi 'lu intelnimu fórté puciuu. Cu unu cuventu, spiritulu de barbatia s'a perditu din natiune, unu stimulantu tare si energicu numai, póte se'lu desvolte.

Negresitu dreptatea legiloru, impuls'i'a gubernului si scótele comunale voru indeplini acésta missiune; dara mai pre susu decatu ori-ce, armata e merita a radica natiunea din stoicismulu in care au adus'o gubernele corupte, desteptandu fibra nationala si desvoltandu increderea in noi insine; cà ci armatele moderne n'au numai scopulu esclusivu alu consolidarei staturiloru, ele suntu inca si midioloculu civilisatoru si moralisatoru alu popóraloru.

Si se nu ne dica cineva cà póte fi intr'altu-felu.

Simtiementele si aspiratiunile cele nobile ale omului se desvolta odata cu intendera orisontului cunostintelorú sale.

Problemulu se resolva fórté lesne.

Luminédia populatiunea si vei avea cetatieni a-deverati, vei descepta simtiementulu demnitatiei na-

tionale, vei implanta in ànim'a fia-caruia orórea domnatiunei streine.

In adevèru, ce midiulocu mai bunu decatu arma'ta spre a ajunge la acestu scopu, candu actualmente chiaru $\frac{2}{3}$ din soldatii liberati din óste, in fia-care anu, se intorcu in vetrele loru cu sciintia de carte, dobandita in scólele regimentarii; unde instructi'a, devenita intai'a conditiune a carierii militare, e obligatóre?

Tóte consideratiunile atatu geografice catu si statistice ne invederéda dara necesitatea unei poteri publice insemnate in Romani'a. Ni se póte inse observa cu dreptu cuventu, cà pana aci n'amu tienutu socotéla de consideratiunile politice ale patriei nóstre; cà Romani'a cá sub protecti'a colectiva a mariloru poteri garante, e aperata de sine si cà prin urmare positiunea ei cá statu liberu n'are nimicu de temutu.

Ómenii de statu potu respunde aci, ei pótu intrevedea mai bine viitoriulu; catu pentru mine, necredinciosu in midiuloculu celoru crediatori, dicevoiu cá proverbulu betranescu: paz'a buna pazeste primejdi'a grea. G. Anghelescu.

Documente historice din 1848 et 1849.

(Urmare.)

59. Noi Ferdinand I. dein darulu lui Dumnedieu imperatulu Austriei; regele Ungariei si a Boemiei, cu acestu nume alu V, regele Lombardiei si a Venetiei, a Dalmatiei Croatiei, Slavoniei, Galiciei, Lodomeriei si a Illiriei, regele Ierusalimului scl. Archiducele Austriei, marele duce al Toscanei; ducele Lotharingiei, Salzburgului a Stiriei, Carinthiei si a Carnioliei, marele principe alu Ardealului; Marchionulu Moraviei; ducele de Silesia de susu si de josu, de Modena, Parma, Piacenza si Guastalla, de Auschwitz si Zator, de Teschen, Friaul, Ragusa si Zara, cu principala demnitate, indiestratulu comite de Habsburg, de Tyrol, de Kyburg, Görz si Gradiska; principele de Trient si Brixen; Marchionul de Lausitzul de susu si de josu, si a Istriei, comitele de Hohenembs, Feldkirch, Bregenz, Sonnenberg Domnu de Triestu, de Cattaro, si Windisch — Marck — scl.

Cu intemplarea mórtii parintelui nostru a Franciscu a I fostului imperatu alu Austriei, in putere legitimei mosteniri, ajungundu Noi la Thronu, patrungi de sfintienia si marimea dregatoriilor nóstre mai nainte de tóte pe D-dieu intru ajutoriu l'am chieamatu. Devis'a (propusu) ne a fostu a apera dreptulu, scopulu ocarmuirei nóstre, inaintarea fericirei popóreloru Austriei.

Dovedita iubire si multiemire a popóreloru nóstre a resplatitu bogatu ostenelele si ingrigrile ocarmuirei, ba chiaru in dilele cele mai de aprópe, candu prin unele pecatóse intrigi (pecatóse silintie) intru una parte a imperatiei nóstre ordinulu legiuitu s'a turburatu, si resboiulu civilu s'a atitiatu; fórtè mare

parte a popóraloru nóstre a remasu inca si mai incoloneclatita pe lenga credentia monarchului cuvenita. Astfeliu de documente, in mediuloculu greleloru ispitiri, spre bucuria inimei nóstre cei intristate, dein tóte partile a imperatiei nóstre am primitu.

Insa puterea evenimenteloru, invederata si neaparata trebuintia de a face unele mari si depline stramutari in modulu ocarmuirei a tieriloru nóstre, la care noi in luna lui Martie a acestui anu prin potrivita lucrare cale a o deschide ne am si straduitu, pe noi deplinu ne a convinsu, cumca spre inaintarea si fericita sevarsire acestui mare opu mai tenere puteri s'ar pofti.

Direptu acea noi, luandu lucru la deplina socoteala, si patrungi deodata de neaperata lipsa acestui pasu, neam hotaritu serbatoresce a ne lasa si a ne multiemi de tronulu imperatiei Austriace.

Alu nostru pré stralucitu frate si intru imperatia legitimu urmatoriu archiducele Franciscu Carolu, care noua intru tóte spre ajutoriu ne a fostu, s'a dechiaratu, si prein impreuna subscriere acestui manifestu se dechiaréda, cumca si densu, in favórea fiului seu, dupa densu in mostenire mai aprópe urmatoriu a pré stralucitului archiduce Franciscu Iosephu, de tronulu imperatiei austriace asiderea se lasa, si se multiemesce. — Pe toti serbitorii statului de juramentu deslegandui, ei indreptamu catra noulu monarchu cu acea adaugere, ca fiesce care deregatorie sua cu credintia catra acelasi, amesuratu juramentului pusu se o implinésca.

Armatei nóstre cei brave ei dicemu cu multiemita „Remasu bunu: Ea aducandusi amente de santitatea juramentului seu, a fostu totu de una zidu neclatitu impotriva vresmasiloru dein afora, si tradatoriloru dein launtru, si mai alesu in dilele este mai dein urma una sprijona tare a tronului nostru, o oglinda curata a credentii, a statornicieii si a nepasarei de mórtè; unu radimu tare al amenintiatei monarchii; fal'a si podob'a patriei comune. Cu aseminea dragoste si incredintiare se va alipi densa si de noulu seu monarchu.

Mai pe urma tóte popórale imperatiei de datoria catra noi avuta deslegandule, si insarcinandu cu tóte drepturile si deregatoriile pan' acum de noi legate, prin aceasta serbatoresce si in facia a tóta lumea pe iubitulu nostru nepotu, si alu nostru intru imperatie legitimu urmatoriu, tóte aceste popóra le inchinamu in darulu si osebita grigie a lui D-dieu, daruiascale a totu puterniculu éراسi pace dein leuntru, întórca pe cei retaciti si orbiti la cunóscerea deregatoriiloru sale, deschida éراسi isvórele cele incuiete ale fericirei, si-si verse binecuventarea si darulu seu in deplina mesura preste imperatia nóstra, — indurarea acelasi a totu puternicu si pe urmatoriulu nostru imperatu Franciscu Iosephu a 1-lea alu lumina, si alu intari, ca inalta sua si grea chieamare, spre a sa onóre, a casei nóstre gloria; si spre mantuintia popóraloru sie-si incredintiare se si o implinésca.

S'a datu in regesc'a n'ost'ra capitala Olmütz, intru a dóua di a lunei lui Decemvrie, in anulu o mie optu sute patrudieci si optu, alu imperatiei n'ost're alu patrusprediecelea.

Ferdinandu. Franciscu Carolu.
(L. S.) Schwarzenberg.

Noi Franciscu Iosefu a-I. dein darulu lui D-dieu, Imperatulu Austriei, regele Ungariei si a Boemiei, regele Lombardiei si alu Venetiei, alu Dalmatiei, Croatiei, Slavonjei, Galiciei, Lodomeriei, si alu Iliriei, regele Erusalimului scl. Archi-ducele Austriei, marele duce alu Toscanei; ducele Lotaringiei alu Salzburgului, a Styriei, Carintiei, Carnioliei, marele principe alu Ardealului, marchionulu Moraviei, ducele Silesiei de susu si de josu, ducele de Modena, Parma, Piacenza si Guastala, de Auschwitz si Zator, de Teschen, Friaulu, Ragusa si Zara; cu principala demnitate in diestratulu comite de Habsburg, de Tyrol, Kyburg, Görz si Gradiska; principele de Trient si Brixen; marchionulu Lausitzului de susu si de josu si Istriei; comitele de Hohenembs, Feldkirch, Bregenz, Sonnenberg, domnu de Triestu, de Cattaro, si Windisch Mark scl.

Prin resignarea de tronul nostru unchiu imperatu si rege Ferdinandu a 1-lea in Ungari'a si Boemi'a cu acestu nume alu V-lea, si prin retragerea pré stralucitalui nostru parinte marele duce Franciscu Carolu dela mostenirea aceluia si tronul, imputernicitu prin sanctiunea pragmatica a primi corónele imperatiei n'ost're: prin „acést'a vestimu serbatoresce tuturorulu popórelorulu monarchiei inaltiarea n'ost'ra la tronul sub numele Franciscu Iosifu I.

Cunoscundu noi dein propri'a n'ost'ra convingere lips'a si inaltulu pretiu alu institutiiloru celoru liberale si tempului presentu amesurate, cu deplina incredintiare intramu in calea, care ne va indrepta la o transformare salutare si reinoirea a int'regei monarchii.

Pe temeulu adeveratei libertati, pe temeulu impartirei drepturiloru intoema intre popórele imperatiei, pe temeulu egalitateri tuturoru cetatieniloru inaintea legi, precumu si a influintiei reprezentantiloru poporului la aducerea legiloru, (legislatiune) se va reinnoi patri'a in marimea sa cea vechia, inse cu putere intinerita se va preface intr'unu zidu neclatitu intre valurile tempului, intru o locuintia larga pentru deosebitele nationalitati, care prin o legatura fratiésca sub sceptrulu parintiloru nostri dein veacuri suntu impreunate.

Radi'a corónei n'ost're neintunecata, si t'ota monarchi'a nestrimentorata a o pastra tare otaritu despre o parte; éra despre alta gata fiindu drepturile n'ost're cu reprezentantii popórelorulu totu-deaun'a ale impartii, speramu (nedesduimu) cum-cá cu ajutoriulu lui Dumnedieu, si cu cointielegerea popórelorulu n'ost're vomu fi in stare t'ote tierile si natiunile monarchiei intr'unu statu mare ale intrupa.

Intre grele ispitiri ne aflamu, pacea si ordinea

in mai multe parti ale imperatiei s'a turburatu. In una parte a monarchiei pana adi mai curge resbuiulu civilu. T'ote midiolócele suntu int'rebuintiate, spre a recasciga in totu loculu reverinti'a legiloru. Apasarea rescólei si restatornicirea paceri dein laintru suntu cele d'antaiu conditiunii spre dobandirea unui fericitu succesu in intemeierea constitutiunei.

Spre acestu scopu asteptamu cu incredintiare intielépta si sincer'a colucrare a popórelorulu n'ost're prin reprezentantii sei.

Noi ne iucredintiamu in uman'a simtire a credintiosiloru nostri tierani, cari prin articulii cei mai noi de legi despre stergerea iobagiei si slobodirea pamentului adusi, drepturiloru politice deplinu partasi s'au faectu.

Noi ne incredintiamu in credintiosii nostri servitori de statu.

Dela gloriós'a n'ost'ra armata asteptamu noi bravura, credintia si statornicia pana acumu aratata. Densa ne va fi noua precumu si predecesoriloru nostri radimul tronului, zidu neclatitu alu patriei si alu institutiuniloru liberale.

T'ota ocasiunea de a putea resplati meritulu fiesce caruia fara de deschilnire, cu dragoste o vomu imbraciosia.

Popóra ale imperatiei Austriei! Noi ne inal-tiamu la tronulu parintiloru nostri in nisce timpuri de mare insemnatate. Mari suntu indatoririle, mare e responsabilitatea, cu care provedinti'a dumnedieésca pe noi ne a insarcinatu. Ajutoriulu lui Dumnedieu va fi cu noi.

S'a datu intru acestu chipu in regesc'a n'ost'ra capitala Olmütz in a dóua di a lunei lui Decemvrie, in anulu mantairei una mie optu sute patrudieci si optu.

Franciscu Iosifu. (L. S.) Schwarzenberg

Onorate in Christosu Frate!

Dein gratiós'a orenduicla a inaltului General-Comando de 12 Decemvrie st. n. alu anului curgatoriu sub Nro 5058 data aceste doue manifeste, prin a caroru celu dintaiu Maiestatea Sa imperatulu Ferdinandu in favórea nepotului sen Franciscu Iosifu de tronulu monarchiei austriace se multiamesc, éra prin alu doilea Franciscu Iosifu cá legitimu mosteanu alu corónei austriace, ne face cunoscuta inaltiarea sa la tronulu imperatescu: spre neintardiata in beserica publicare si alu acelniasi in cele sante pomenire sub numele Franciscu Iosifu, tramitiendu-tile fratiesce, remanemu.

Blasiu, 3/15 Decemvrie 1848.

Ai fratiei tale de benevoitori in Chr. frati,
consistoriulu episcopescu,
Simeon Crainicu,
General-vicariu provisoriu.

60. Съ трѣаскъ жьпеле пострѣ дшпѣратѣ Франчискѣ Іосифѣ І.

Ромѣнорѣ, Фрацілорѣ, адъчедивъ аминте че съвенірі дѣлчі сжнтѣ знїте дн інітеле пѣстре але тѣтѣрорѣ кѣ пѣтеле Іосифѣ! Ромѣнорѣ, амѣ ажънсѣ о епохѣ дн каре есте маре пѣкатѣ а прѣда тїмпнѣлѣ кѣ ворѣе мѣлте, шї а пѣ лѣса песте тотѣ зрте де фанте, шї днкѣ фанте побїле, марї, націонале, патриотїче, лемгале.

Четїді манїфестѣл жьпелѣї дшпѣрат Франчискѣ Іосифѣ І., пѣтрѣндеці днцелесѣлѣ ачелѣїашї; кѣпоащедї кѣ тїпѣрѣл дшпѣратѣ апѣкѣ Фрѣпеле гѣвернѣрїї кѣ пѣтере днтіперїтѣ спре а се лѣнта кѣ тоатѣ тѣрїа дн контра тѣрѣвателор валѣрї, пе каре ачесте тїмпнѣрї атѣт де серїосе ле дналѣтѣ шї ле рѣпедѣ асѣпра капетелорѣ пѣстре але тѣтѣрорѣ. Авзїці кѣ дшпѣратѣлѣ порнї а днтрѣдѣче реформе, адекѣ леці тѣнтѣїторе пентрѣ тоте попѣрѣле шї лїмбеле днтінеїї монархїї австрїаचे, днтокта фѣрѣ пічі о цїпере де парте, адекѣ пе темейлѣ лїбертѣїї адеѣрѣте, каре се осебеше де десфрѣлѣ кѣт сѣ осебеше черїлѣ де іадѣ, пе темейлѣ егалїтѣїї, каре іарѣшї днсѣмпѣ, кѣ тоці локзїторїї сѣ аївѣ воїе педернѣрїтѣ амї алеце орї—че месерїтѣ шї модѣ де віадѣ, шї алѣ фрѣїдетѣїї, каре днсѣмпѣ, кѣ че цїе пѣїї плаче, алѣїа пѣ фаче, днсѣмпѣ кѣ треѣзе се прївїтѣ дн тоте попѣреле монархїїї пе фрації пострї.

Пентрѣ ка попѣреле се вѣїїце дренѣтрїле промїсе, треѣзе сѣ се адѣне днпреїїзрѣлѣ тронѣлѣ, сѣ шї арате дорїнцеле шї дѣрерїле, пѣрерїле шї дренѣтрїле прїп аї лорѣ депѣтаці.

Ізвїтѣ націѣне романѣ! Акѣм есте тїмпнѣлѣ пентрѣ пої, акѣтѣ сѣлѣ пічі одатѣ, ка сѣ авѣкѣтѣ деасѣпра тѣтѣрор апѣсѣрїлор де веакѣрї. Акѣтѣ сѣ стѣмѣ маї дешенці декѣтѣ орї кѣндѣ алѣ—датѣ. Акѣма сѣ алергѣтѣл кѣ депѣтаці харнїчі, днцеленці, пентрѣетѣторї, вѣрѣваци кѣ вазѣ шї кредїнѣтѣ, карї днтрѣо персѣнѣ се знїаскѣ пе адеѣрѣтѣлѣ ромѣнѣ, пе кредїнчѣсѣлѣ патриотѣ, шї пе аѣрѣлѣ полїтїкѣ шї дїпломатѣ, спре а авеа тречере шї аскѣлгаре ла тронѣ, ла мїністерїтѣ шї ла тоці консіліарїї корѣнї. Іар кѣндѣ ва сосї тїмпнѣлѣ аледерїї депѣтацілорѣ де діетѣ, сѣ кѣтаци дн тотѣ цѣра нѣмаї пе ачеї вѣрѣваци романї, карї пе сжнтѣ кѣпоскѣїї де прокопсїнѣ, днцеленчїкѣнеа, кѣмпнѣтѣлѣ, такѣлѣ шї кредїнѣца лорѣ кѣтрѣ патрие шї монархѣ, карїї лїбертатееа пѣ о пѣртѣ нѣмаї пе вѣзе, чї сжнтѣ пѣтрѣншї де алѣ еї преїї шї сантїтате.

Бѣрѣваци романї, вѣзѣрѣїї че мѣлѣтѣ преїїцеше жьпеле дшпѣратѣ віртѣтеа шї бравѣра глорїосеї арматее австрїаче. Ачѣста днсѣмпѣ кѣ пої романїї днкѣ треѣзе сѣ пе фолосїтѣ де прїлеж, шї сѣ авѣкѣтѣ армеле, прекѣтѣ апѣкѣ прѣкѣлѣ чеа маї плѣкѣтѣ жѣкѣрїе, сѣ алергѣтѣл ла еле, прекѣшї алергѣ сетѣсѣлѣ черѣл ла ісворѣлѣ де апѣ лїмпедѣ; сѣ пе депрїндемѣ пе жьнїї пощрї дн еле, прекѣтѣ сѣ депрїнде фертектѣторїлѣл дн тѣїестрїа са; днсѣ преа віне сѣ днцеленѣтѣ: арта сѣ фїе дн тѣлѣ пѣстрѣ вѣнжѣосѣ шї іѣте, пѣ спре а сѣѣршї кѣ еа фанте барѣваре шї пегрїторе де

карактерѣлѣ націоналѣ, пѣ, ферїаскѣ Дѣмнезеѣ, чї пѣтаї спре а да шї пої дїп партене ажѣторїтѣ ла днтрѣїтатееа монархїїї дн контра ачелора, карї се днчѣрѣкѣ а рѣспѣндї пе попѣреле еї шї а ле дшпѣрїї ла алѣїї, шї іарѣшї спре а пе апѣра дренѣтрїле пе каре пі ле дедѣ шї ле ва днфїїнѣца дшпѣратѣлѣ пострѣ дшпрезнѣ кѣ діета, ла каре ворѣ фї кемаці шї депѣтації націѣнеїї пѣстре.

Днкѣ одатѣ ромѣнї, акѣма сѣ дѣмѣ тѣлѣ кѣ тоте кредїнчѣселе попѣрѣ але монархїїї, сѣ пе апропїетѣ кѣ тотѣ днкрѣдерееа шї ізѣїрееа де тронѣлѣ констїтѣїїоналѣ алѣ дшпѣратѣлѣї Франчискѣ Іосифѣ І. Кѣчї марї сжнтѣ даторїїле, маре есте шї респѣндереа пе каре о пѣне проведїнѣца асѣпра монархѣлѣї, днсѣ ачесте даторїнѣце шї ачеа респѣндере каде днтокта шї асѣпра пѣстрѣ, спре фолосѣлѣ шї ферїчїрееа націѣнеїї шї а патриїї.

Сївїїтѣ 12. Дек. 1848.

Комїтетѣлѣ націѣнїї ромѣне:
Сїмеѣн Бѣрѣвѣцѣ, прешїедїнте. А. Т. Лаврїанѣ.
Тїм. Цїпарїѣ. Нік. Бѣлѣшескѣ. Іоане Бранѣ
Флорїанѣ Мікашїѣ.

61. Комїтетѣлѣ націѣнеїї романе.

ФРАЦІРОМАНИ

Дналѣлѣ Ценерал Командо дорїнд кѣ чеа маї фервїнте дорїнѣтѣ секѣранѣца персѣоанеї шї а авереї фїекѣрѣїа, шї ферїчїрееа а тоатѣ цѣара, днкѣ дела днчепѣтѣл рѣсѣоїлѣї ачестѣїа аз порѣнчїт тѣтѣрор локзїторїлор цереї, дн маї мѣлте рѣндѣрї, ка сѣ се поарте кѣ тоатѣ дїрептатееа, шї бѣнѣкѣвїїнѣца кѣтрѣ персѣоана шї авереа стрѣїнѣ, сѣ се контенеаскѣ кѣ тотѣл дела жѣфѣїрї, рѣпїрї, шї де тоате есчесселе, де време че прїп фанте де ачесте пелеїїзїте се стрїкѣ оаменїї, цѣара се тѣрѣѣрѣ, шї се адѣче дн прїмеждіе маре.

Кѣ тоате ачестеа днцелегѣнд кѣ маре дѣрере дналѣлѣ Ценерал Командо, кѣтѣкѣ оаменїї пе маї мѣлте локѣрї се аватѣ дела порѣнчїле вестїте де атѣте орї, кѣтѣкѣ прѣдеазѣ, стрїкѣ, рѣнѣскѣ каї дїп ставеле домпещї, шї прїп ачесте пелеїїзїрї фак пагѣѣтѣ маре екѣномїїїї цереї, шї кавалерїїї днпѣрѣтѣїї, аз віневоїтѣ маї декѣрѣнд а порѣнчї де поз:

1) Ка сѣ пѣ маї дндрѣснѣаскѣ нїмїне а дѣче знѣгѣрї прїншї ла Блаж дїп алте дїстрїкте шї комїтате, чї де ачї дналїнте сѣ аївѣ грїже дѣрегѣторїї фїекѣрѣї комїтатѣ шї дїстрїктѣ де фѣкѣторїї де рѣл, фїѣ де че націѣне вор фї, ка ачещїа сѣ се педенсѣаскѣ фѣкѣндѣлїсе маї палїнте жѣдекатѣ дѣпѣ леці дн дїстрїктѣл шї комїтатѣл, де каре сѣ дїп.

2) Ка сѣ пѣ се дѣкѣ ла Блаж вѣкате, шї алте патѣрале дела кѣрїїле пѣрѣсїте де домнїї лор, чї тоате ачеле сѣ се грїжаскѣ, шї сѣ сѣ адмїнїстрѣ дѣпѣ дналтеле деспѣсѣчѣнї фѣкѣте дн прївїнѣца ачаста де кѣтрѣ дналѣлѣ Ценерарїтѣ Командо шї пѣвїкате пѣла жѣрїсдїкѣїїнїле кончѣрнѣнте.

3) Афлѣндѣсѣ, кѣтѣкѣ сѣлѣ днстрїїнатѣ ої цїгѣре

germani iau cufundatu pe ei pana dupa urechi. Multi din lectori n'au apucatu se citésca acea carte infri-cosiata. Pentru cei carii nu o cunoscu, vomu reproduce cá de specimine numai unele pericope, nu iuse din dogme, nici din superstitiuni, de care se rusinédia toti evreii civilisati, ci numai din „Moralulu coruptu alu Talmudistiloru“ séu mai precisu, alu rabiniloru, alu carturariloru.

1. Despre deaprópele.

Talmudulu dice cá, israelitii suntu mai placuti lui Ddieu decatu angerii. Cine dá un'a palma unui israelitu, acel'a face chiaru asia mare pecatu, cá si candu aru da lui Ddieu o palma, dice mai incolo Talmudulu, éra ceilalti rabinj, dupa cum amu vediutu mai susu, repetiescu aceea prin cuvintele: cá unu jidovu e din substanti'a Ddieiéscá, preeumu fiulu e dein substanti'a tatalui seu. Pentru acea unu Goi care aru bate pre unu jidovu, dupa Talmudu, e demnu de mórte. Déca n'aru esistá jidovii, atunci dupa cum dice Talmudulu, nu aru fi nici o binecuvantare pre pamentu, nu aru fi plóia, si prin urmare neesistandu jidovii, nici popórele lumei acesteia nu ar' poté esistá, „pentru cá este o diferentia intre tóte lucrurile.“ Plan-tele si animalele nu aru poté fi fára grigi'a ómeniloru, „si precumu ómenii stau preste animale, chiaru asia stau jidovii preste celelalte popóre ale pamentului.“ Asia e, dice Talmudulu, sementi'a unui strainu, care nu'i jidovu, e sementia de vita. Strainu (Nochrim) si nejidovu, precum dice rabinulu Kroner, e totu un'a. Strainu dúpa Talmudu, este acel'a, carele nu'i taiatu impregiuru, si apoi strainu si pagauu e totu un'a. Mormintele goiloru nu spurca israelulu (pamentulu jidovescu), dice mai incolo Talmudulu, pen-tru cá numai jidovii suntu ómeni, celelalte natii in-se suntu considerate de animale. Talmudulu numesce pre nejidovi caui, candu scrie la Ex. 12. 16. despre santele serbatori, cá aceste aru fi numai pen-tru israeliti nu si pentru cani. R. Moseben Nach-man repetiesce acést'a cu variatiunea: „Pentru voi, nu pentru goimu; pentru voi, nu pentru cani“ suntu serbatorile. Chiaru asia si Raschi la Ex. 17, in edi-tiunea venetiana, pre candu in Pentateuchulu amste-rodamu, comentariulu facutu de Raschi lasa afara adausulu „nu pentru cani.“ Precum suntu nejidovii cani, asia ei suntu si magari, si Abarbanelu dice: cá poporulu alesu e demnu de viétia eterna, cele-lalte popóre inse suntu asemenea magariloru. Casele goiloru suntu staule (grajduri); si candu Nabu-chodonozoru a imbiatu pre Ben-Sira cu fic'a sa, a-cést'a i-a respunsu: Eu sum omu, nu vita. Menachem celu mare dice: Voi israelitoru suntu ómeni, cele-lalte popóre inse nu suntu ómeni, pentru cá sufletele loru se tragu dela spirítulu necuratu, éra sufletele israelitoru dela spirítulu celu santu a lui Ddieu. In acelasi intielesu scrie Jalkut cá: israelitii se numescu ómeni, éra pagauii, de cari fresce cá se tienu si crestinii, pentru cá adoréza pre „unu idolu,“ se tragu dela spirítulu necuratu, si se numescu porci. Un'a

femeia straina, carea nu'i fica a lui Israilu, este o vita, precum invatia si Abarbanelu.

Amesuratu acestoru principii toti ómenii, cari nu suntu jidovi, si cu deosebire jidovii apostatati intre cari, dupa Talmudu, se numera si Isusu, carele a cadutu in indololatria si a sedusu pre multi: tre-bue se abdica de aceea, cá jidovulu i va recunósce de deaprópele seu. Facia de unu animalu nimenea nu esercéza iubirea deaprópelui. Pecatosulu cerbicosu e demnu de pedépsa. Paganulu, care nu vrea se se faca jidovu, si crestinulu carele remane credintiosu lui Christosu, din punctu de vedere jidovescu suntu inimicii lui Ddieu, si inimicii ai jidoviloru. Pentru aceea dice Talmudulu, cá cuvintele din biblia „Ddieu nu se mania“ (Is. 26. 4.) se referescu la jidovi, si celelalte cuvinte „Ddieu se mania“ (Nah. 1. 2.) se referescu la celelalte popóre. Talmudulu dice cá, nu-mele Sinai insemnéza, cá ur'a a descensu preste po-pórale pamentului. Pentru aceea, dice Talmudulu cá espresiunea: „se nu le faci nici unu bine, pri-vescè pre tóte popórale“ Si in altu locu: este opritu a te indurá spre unu omu, care n'are intielegere.“ Asia si rabinulu Gerson „nu se cuvine unui omu dreptu a se indurá spre celu reu;“ si Abarbanelu: „nu e cu dreptu candu cineva se arata cu indurare facia de inimicii sei.“ Astu-feliu, dupa Talmudu, ce-loru drepti, amiciloru si consangeniloru lui Ddieu, li este iertatu a insielá pre cei nelegiuiti, pentru cá scrisu este: catra celu curatu arata-te curatu, catra celu perversu fi perversu. Precum unu negru se de-sebesce de alte creature, mai dice inca rabinulu Elie-ser, asia se deschilinesce poporulu israelitu de catra celelalte popóre, prin faptele sale cele bune. De aceea, dupa Talmudu, e opritu a salutá pre ne-legiuiti; de alta parte totu Talmudulu prescrie cá o regula fórte salutaria sententi'a: cá omulu se fia totu déun'a astutu intru tric'a lui Ddieu; pentru aceea se póte salutá si strainulu, adeca nejidovulu din caus'a pabei, spre a fi stímatu, si a incungiurá ori ce ne-placere. Bechai dice cá, faciari'a e iertata, asia cá omulu (adeca jidovulu) se se arete curtenitoriu catra nelegiuiti (nejidovi), se cerce a'i convinge cá'i ono-réza si iubescè: acést'a e iertatu, dice Bechai, déca omulu adeca jidovulu santiesce trebuinti'a, si se teme (altumentrea e pecatu); pentru-cá Talmudulu invatia, cá in acésta lume este iertatu a te faciari inaintea nelegiuitiloru. Nelegiuiti suntu tóte popórale ce nu suntu jidovi; pentru-cá totu benele, ce lu facu acele popóre, tóta elemosin'a ce o dau, tóta miseri-cordi'a ce o esercéza, nu suntu altu ceva, decatu pecate, dice Talmudulu, fiendu cá tóte aceste le facu din mandria. Se intielege de sene cá, toti cei ne-taiati impregiuru suntu, dupa Talmudu, pagani, in-reutatiti, si cá circumcisiunea turciloru, dupa Talmudu, nu e cea adevérata. De aceea e iertatu unui jidovu a face bine celoru nelegiuiti, a cercetá pre morbosii loru, séu a le inmorméntá mortii, precumu invatia Tal-mudu, inse numai din caus'a pabei si cá se nu-lu vateme.